

Politik for forskningsintegritet, forskningsfrihed og ansvarlig forskningspraksis

Forord

Aarhus Universitet er et stærkt universitet, der markerer sig internationalt med excellent forskning, fremragende forskningsbaserede uddannelser og værdiskabende samarbejde med både private virksomheder og offentlige myndigheder og institutioner.

Den højeste kvalitet kræver ærlighed, gennemsigtighed og ansvarlighed i alle institutionens forskningsaktiviteter med respekt for forskningsfriheden og i et forskningsklima med en levende, åben og kritisk videnskabelig diskussion inden for og mellem forskellige forskningsområder og -traditioner.

Aarhus Universitet tilslutter sig Den danske kodeks for integritet i forskning, der tager udgangspunkt i internationale erklæringer og principper for forskningsintegritet, forskningsfrihed og ansvarlig forskningspraksis. Det indebærer, at Aarhus Universitet:

- Værner om universitetets og den enkelte forskers forskningsfrihed
- Har klare standarder for ansvarlig forskningspraksis, herunder sikring af ærlighed, gennemsigtighed og ansvarlighed i forskningen
- Underviser i og rådgiver om forskningsintegritet, forskningsfrihed og ansvarlig forskningspraksis
- Har klare regler og procedurer for håndtering af sager om videnskabelig uredelighed, tvivlsom forskningspraksis og pres på forskningsfriheden.

Politikken favner alle faglige områder og bidrager til en fælles forståelse for forskningsintegritet, forskningsfrihed og ansvarlig forskningspraksis.

1. Forskningsintegritet

Forskning er grundlaget for Aarhus Universitets virke. Derfor tilstræber Aarhus Universitet pålidelighed og høj integritet i forskningen ved kontinuerligt at sikre de bedste rammer for fastholdelse og udvikling af principperne for forskningsintegritet.

Alle, der medvirker til forskning på Aarhus Universitet, skal integrere de basale principper for forskningsintegritet, der ligger til grund for al forskning, i deres daglige virke. Principperne gælder for alle faser i forskningsprocessen og omfatter blandt andet de centrale principper om ærlighed, gennemsigtighed og ansvarlighed, således at forskning på Aarhus Universitet udføres med åbenhed og på pålidelig, objektiv, fair og upartisk vis.

Manglende respekt for og sikring af forskningsfriheden kan i sin yderste konsekvens resultere i, at de basale principper kompromitteres i en sådan grad, at forskningsintegriteten sættes under pres.

2. Forskningsfrihed

Aarhus Universitet anser forskningsfriheden for at være en afgørende forudsætning for forskningens uafhængighed, kvalitet og legitimitet. Derfor værner Aarhus Universitet om universitetets principielle autonomi, universitetets og den enkelte forskers forskningsfrihed og om videnskabsetikken.

Aarhus Universitet har fagligt selvstyre og er i sit virke uafhængigt af særinteresser. Det er afgørende, at Aarhus Universitet sikrer forskningsfriheden i forhold til politiske eller kommercielle interesser hos interne eller eksterne aktører.

Den enkelte forsker på Aarhus Universitet har forskningsfrihed inden for sit faglige ansættelsesområde med de forpligtelser, der følger af ansættelsesforholdet, og inden for universitetets forskningsstrategiske rammer.

Inden for den ramme har den enkelte forsker frihed til at vælge og udvikle metode, fremgangsmåde og emne.

Forskningsfrihed omfatter retten til:

- At definere forskningsmæssige problemstillinger
- At vælge og udvikle teorier
- At indsamle empiriske data og anvende relevante metoder samt
- At fremlægge hypoteser, resultater og ræsonnementer offentligt.

Den enkelte forsker har ytringsfrihed og kan ikke pålægges en videre tavshedspligt, end lovgivningen eller indgåede aftaler tilsiger.

Det er afgørende for Aarhus Universitet, at der ikke kan sættes spørgsmålstegn ved forskernes uafhængighed eller forskernes integritet. Enhver forsker, der oplever pres på forskningsfriheden, kan søge fortrolig og anonym vejledning ved rådgivere i ansvarlig forskningspraksis og forskningsfrihed på hvert fakultet.

2.1. Forskningssamarbejde med eksterne parter

Forskningssamarbejder inden for og mellem fagområder og med eksterne partnere er en vigtig del af den samlede forskning og ønskes styrket ved Aarhus Universitet.

Ved samfinansieret forskning, rekvireret forskning og anden indtægtsdækket virksomhed samt forskningsbaseret myndighedsbetjening gælder de centrale principper for ansvarlig forskningspraksis og forskningsintegritet om ærlighed, gennemsigtighed og ansvarlighed også. Det samme gør principperne om armslængde og uvildighed. Forskningssamarbejde med eksterne parter hviler således på de samme centrale principper som al anden forskning.

Ansvar for at værne om forskningens integritet og uvildighed i forskningssamarbejde med eksterne parter kan ikke løftes af universitetet alene, men forudsætter, at alle involverede parter, både interne og eksterne, forstår og respekterer vigtigheden af fri og uafhængig forskning og forskningsbaseret rådgivning, og bidrager til at værne om den i alle sammenhænge. Der skal således være en fælles forståelse af vilkår, roller og ansvar i forskningssamarbejde med henblik på at understøtte produktion, nyttiggørelse og formidling af uvildig viden til gavn for hele samfundet. Samarbejdspartnere bør derfor, så tidligt i forskningsprocessen som muligt, indgå aftaler om alle relevante områder og angive, hvordan ansvarlig forskningspraksis vil blive implementeret gennem hele forskningssamarbejdet.

Aarhus Universitet har beskrevet reglerne for forskningssamarbejde med eksterne parter i Grundregler for ansvarlig forskningspraksis og forskningsfrihed i samarbejde med eksterne parter

3. Ansvarlig forskningspraksis

Tydelige standarder for ansvarlig forskningspraksis ved Aarhus Universitet skal støtte den enkelte forsker og forskergruppe i at igangsætte, gennemføre og afslutte et forskningsprojekt på ærlig, gennemsigtig og ansvarlig vis. Ansvarlig forskningspraksis er en integreret del af såvel forskernes arbejde såvel som i ledelsens ansvar i forhold til den enkelte forsker.

Aarhus Universitet følger Den danske kodeks for integritet i forskning, der indeholder fælles standarder for ansvarlig forskningspraksis inden for de enkelte dele af forskningsprocessen:

- Planlægning og udførelse
- Dataadministration
- Publicering og formidling
- Forfatterskab
- Forskningssamarbejde
- Interessekonflikter

3.1. Planlægning og udførelse

Videnskabeligt arbejde på Aarhus Universitet skal udføres med respekt for det eller de pågældende forskningsområders almindeligt anerkendte metoder, videnskabsetiske kodekser og andre professionelle krav.

På Aarhus Universitet skal den enkelte forsker eller forskergruppe beskrive design og gennemførelse af den planlagte forskning i en forskningsstrategi, plan eller protokol i det omfang og på den måde gældende praksis inden for de enkelte fagdiscipliner foreskriver det, uanset at forskningsmetoderne kan være divergerende på de forskellige forskningsområder. Heri fastlægges endvidere rolle- og ansvarsfordelingen blandt alle medvirkende.

I løbet af forskningsprocessen skal forskerne forholde sig til, om der skal foretages ændringer eller tilpasninger af plan eller protokol samt om der skal søges tilladelser, godkendelser eller tilsvarende ved f.eks. Videnskabsetisk Komité.

Det er fakulteternes ansvar, at der på fagområderne foreligger forskrifter for håndtering af forskningsplaner og -protokoller og ændringer heri samt procedurer for, hvordan der indhentes

eventuelle nødvendige godkendelser og tilladelser til forskningsaktiviteterne.

3.2. Dataadministration

Håndtering og opbevaring af forskningsdata skal inden for alle fagområder gennemføres i henhold til gældende regler, så der sikres ansvarlig og gennemsigtig forskning.

For forskning udført ved Aarhus Universitet:

- Bør generering og brug af forskningsdata planlægges omhyggeligt, når et nyt forskningsprojekt påbegyndes.
- Skal alt primært materiale (f.eks. biologisk materiale, noter, interviews, tekster og litteratur, digitale rådata, registreringer, osv.) og data (detaljerede optegnelser over det primære materiale, som udgør grundlaget for den analyse, der fører til resultaterne) opbevares sikkert og hensigtsmæssigt på Aarhus Universitet, der stiller servere, arkiver og lignende til rådighed.
- Skal alle forsøgsprotokoller, planer og strategier for forsøg/undersøgelse, noter, laboratorieboøger, data og primært materiale opbevares i en periode på mindst 5 år efter offentliggørelsen eller afslutningen af projektet, med mindre det er i konflikt med fagstandarder og lovgivningen i øvrigt. Der skal være åben adgang til materiale, der ligger til grund for publikationer (Fair-principperne), medmindre dette er i konflikt med kontraktlige forpligtelser og/eller andre retlige regler om f.eks. etik, fortrolighed eller beskyttelse af personlige oplysninger eller immaterielle rettigheder.
- Tilhører alt primært forskningsmateriale og data fra forskning principielt Aarhus Universitet og kan kun deles med eller anvendes af tredjemand eller tidligere ansatte uden for Aarhus Universitet efter skriftlig aftale med institutleder, medmindre andet har særlig hjemmel i lovgivning og/eller aftale.
- Skal forskningsdata og andet primært forskningsmateriale fra Aarhus Universitet bortskaffes på en betryggende og sikker måde under iagttagelse af eventuelle etiske overvejelser og i overensstemmelse med gældende lovgivning.

Aarhus Universitets regler for området er beskrevet i Forskrift for håndtering og opbevaring af forskningsdata.

3.3. Publicering og formidling

Publicering og anden kommunikation er en afgørende forudsætning for at kunne formidle, evaluere og diskutere de opnåede forskningsresultater. Formidlingen skal være ærlig, gennemsigtig og præcis. Formen, udtrykket og detaljeringsniveauet kan variere afhængigt af hvilke formidlingskanaler, der benyttes.

Forskningspublikationer skal gennemgå peer review/fagfællebedømmelse i henhold til god praksis inden for det pågældende forskningsområde.

Alle, der medvirker til forskningsaktiviteter på Aarhus Universitet, skal søge at formidle deres forskning og forskningsresultater ved åbent og ærligt at fremlægge og diskutere data,

forskningsmetode og -proces samt forskningsresultater med forskerkolleger og den bredere offentlighed.

Det er Aarhus Universitets ansvar at støtte forskerne i dette gennem uddannelse og træning, samt ved at sikre, at ansatte og andre forstår og respekterer forskningsfriheden og forskernes særlige pligt og ansvar.

Aarhus Universitet følger Danske Universiteters principper for god forskningskommunikation.

3.4. Forfatterskab og ophavsret

Forfatterskab har stor akademisk, social og økonomisk betydning. Korrekt angivelse af forfatterskab bidrager til forskningens troværdighed samt gennemsigtighed og er et centralt element i opretholdelse og udvikling af ansvarlig forskningspraksis.

Aarhus Universitet anerkender, at traditionerne og principperne for tildeling af forfatterskab kan variere imellem fagområder.

Man optræder som forfatter, hvis man har bidraget væsentligt til den pågældende videnskabelige publikation, og hvis bidraget er anerkendt af alle øvrige forfattere, og hvis bidraget som minimum kan specificeres til at indeholde:

1. Væsentlige bidrag til idé eller design, dataindsamling, analyse eller fortolkning af data og
2. Væsentlige bidrag til publikationens udarbejdelse

Forfattere skal godkende den endelige forskningspublikation, der publiceres, og Aarhus Universitet forventer, at alle der påtager sig et forfatterskab, også påtager sig ansvar for det samlede arbejdes videnskabelige integritet. Graden af ansvar bestemmes i relation til forfatterens individuelle rolle i forskningsprojektet og i forhold til ekspertise, erfaring, lederrolle, vejlederrolle og andre relevante faktorer.

Generelt beror ophavsretten til forskningsartikler og videnskabelige bøger, hvori forskningsresultater publiceres, hos den pågældende forfatter, for så vidt dette ikke udgør en hindring for Aarhus Universitets evne til at leve op til sine forpligtelser i forbindelse med kontrakter, bevillinger eller andre aftaler med tredjemand.

Ophavsretten til edb-programmer og patent- eller brugsmodelretten til opfindelser og brugsmodeller, som er frembragt i et ansættelsesforhold ved Aarhus Universitet, er reguleret af henholdsvis ophavsretsloven og lov om opfindelser ved offentlige forskningsinstitutioner. Det indebærer, at ophavsretten til et beskyttet edb-program umiddelbart overgår til Aarhus Universitet, og at Aarhus Universitet kan beslutte at overtage en opfindelse for at indgive patent- eller brugsmodelanmeldelse med henblik på erhvervmæssig udnyttelse af forskningens resultater samt at udsætte publiceringen heraf i en begrænset periode.

3.5. Forskningssamarbejde

Forskningssamarbejder inden for og mellem fagområder og med eksterne partnere er en vigtig del af den samlede forskning og ønskes fremmet ved Aarhus Universitet.

Forskningstraditioner varierer på tværs af discipliner, sektorer og faggrænser. Derfor skal Aarhus Universitet sikre, at der dannes en fælles forståelse for principperne for ansvarlig forskningspraksis så tidligt som muligt i forskningssamarbejde, herunder procedurer, pligter og ansvar, der relaterer sig til ansvarlig forskningspraksis inden for rammerne af forskningssamarbejdet.

3.6. Interessekonflikter

Interessekonflikter er situationer, hvor finansielle eller andre interesser kan kompromittere eller påvirke den videnskabelige vurdering. Det afgørende er ikke, om der faktisk sker en påvirkning, men om der kan være grund til mistanke, berettiget eller uberettiget, om en påvirkning.

Ansvarlig forskningspraksis indebærer, at alle potentielle interessekonflikter afdækkes på et så tidligt tidspunkt i processen som muligt og gælder i relation til alle medvirkende i forskningssamarbejdet. Nærmeste leder skal oplyses herom inden samarbejdet indgås og kan bidrage til at afhjælpe tvivl om eventuelle interessekonflikter.

Alle medvirkende til forskningsaktiviteter, hvad enten det gælder egne eller vurderingen af andres aktiviteter, forventes derfor at være åbne og ærlige omkring eventuelle interessekonflikter.

Politikken er senest ændret den 14. april 2021 og erstatter tidligere versioner.